

FRANS OG KLARAS EGNE ORD

Franciskaneren Henrik Roelvinks nye svenske udgave af deres skrifter

Præsentation ved Jørgen Nybo Rasmussen

Enhver ved, at ingen middelalderlig helgen er mere kendt og elsket end Den hellige Frans af Assisi. Hvad der tales og skrives om ham er uoverskueligt, valfarter og turistrejser til Assisi er næsten utallige. Frans fascinerer og inspirerer som aldrig før, uanset om man er katolik eller ikke. Skønt det nok er de færreste, hvis interesse går så dybt som til at ville trænge ind i det egentlige historiske kildemateriale om ham, er det alligevel vigtigt at vide, at dette grundlag for en ægte forståelse af ham nu ikke blot foreligger på det oprindelige latin, men i udmærkede oversættelser også til de nordiske sprog. Lægfranciskaneren dr. Marianne Powell udgav Frans egne skrifter på dansk i 1992. På norsk udkom de under redaktion af franciskaneren W. Hertmann allerede i 1982. Pater Henrik Roelvinks nye udgave fra 2011 er en ajourføring og forbedring af hans egen og E. Svedborgs første svenske oversættelse fra 1979. Så nu kan Frans egne ord læses af enhver interesseret i alle nordiske lande.

Mere ukendt er det, at Frans søstersjæl Den hellige Klara af Assisis skrifter nu også findes på vore sprog. I forbindelse med stiftelsen af det første nordiske St. Klarakloster efter Reformationen i den sydnorske by Larvik redigerede franciskaneren Hubert Hodzelmann en udgave i år 2003. Men som en parallel til sin Frans-bog 2011 publicerede Henrik Roelvink i dette forår på svensk sin: ”Klara av Assisi. Skrifter och dokument”.

Begge hans bøger er både videnskabeligt og æstetisk af højeste kvalitet. Den hollandsk fødte pater Henrik Roelvink har i 40 år virket som præst og sjælesørger i Sverige og kender til fuldkommenhed svensk sprog, kultur og kirkeliv. For tiden er han præst for Birgitta-søstrene i Vadstena. Hans særlige interesse har i mange år været hans egen franciskanske ordens historie i Sverige i middelalderen. Derom har han udgivet en række bøger og artikler, således ”Riddarholmens kyrka och kloster” 2008 (anmeldt i KO 2009, nr. 5). Han forener videnskabelig nøjagtighed med en levende stil. Ingen dansker, der er interesseret i emnet, behøver at frygte problemer med at læse hans klare svenske sprog.

Begge bøger er disponeret efter de samme retningslinier. Et kort forord følges af en oversigt over helgenernes liv. Derefter beskrives de skrifter, der stammer fra dem, hvordan de siden middelalderen er blevet overleveret og udgivet og nogle hovedproblemer i den forbindelse, alt ifølge den internationale historiske forsknings resultater. Så kommer selve teksterne. Først de to helgeners værker som ordensstiftere, konkret udtrykt i deres ordensregler, testamentariske bestemmelser og lignende. Derefter breve og andre mere personlige dokumenter.

Frans skrev formaninger om tro og kristenliv til hele menneskeheden såvel som til sine medbrødre, mens Klara især udtrykte sine idealer om den evangeliske fattigdom i breve til sin medsøster, St. Agnes af Prag. Frans skrifter slutter med hans egne bønner og digte, blandt hvilke alle jo kender Solsangen. Bogen om Klara giver til sidst grundteksterne ved hendes helgenkåring, nemlig den samling af vel bevidnede mirakler, der viste hendes hellighed, samt pave Alexander 4.s helgenkåringbrev fra 1255, der er enestående ved sin næsten poetisk smukke udtryksform.

Men hvorfor skulle disse udgaver egentlig have betydning for andre end nogle få akademiske historikere? Almindelige venner af Den hellige Frans og Klara vil vel udmærket kunne klare sig med populære lettere læste oversigter og nyere historiske romaner, der jo også findes?

Svaret på dette spørgsmål afhænger jo helt af den enkeltes forudsætninger og interesser. Det skal gerne indrømmes, at oversættelserne til nutidssprogene ikke løser alle vanskeligheder med at forstå disse gamle tekster rigtigt, selvom talrige kommentarer hjælper godt på vej. Men netop den betydning, Frans og Klara har i dag, må få mange til alvorligt at ønske at lære disse store helgener bedre at kende. Og så er originalteksterne uundværlige.

Men også på Danmarks historie i Middelalderen fik Frans og Klara en stor indflydelse. Som nævnt var hele fire af Klaras breve stilet til Agnes i Prag. Hun var en datter af kongen af Bøhmen, en yngre halvsøster til den danske dronning Dagmar, hvis død for 800 år siden i 1212 netop mindes i år. Få år senere blev den danske stormandsdatter, fru Ingerd Jakobsdatter af Hvide-slægten, så stærkt grebet af Frans' ånd, at hun i 1230'erne sørgede for stiftelsen af ikke mindre end fire franciskanerklostre på Sjælland: nemlig i Roskilde, København, Kalundborg og Næstved. Da hun senere giftede sig med den tyske grev Konrad af Reginstein ved Harzen, fik hun forbindelse med Agnes i Prag. Kort efter blev hun enke igen og vendte tilbage til Danmark. Nu tog hun energisk fat på at få oprettet også et franciskansk kvindekloster et klarisserkloster i Roskilde. Dette var en vanskelig opgave. Men gennem sin ven, den franciskansk inspirerede biskop Jakob Erlandsen, ansøgte hun paven om godkendelse og støtte til sin plan.

Pave Innocens IV bevilligede hendes ønske i et brev, udstedt i Assisi den 9. juni 1253, med denne begrundelse: ”på forbøn af vor elskede datter i Kristus, Agnes, søster til Bøhmens høje kong Wenceslaus og biskop Jakob i Roskilde” Agnes har altså kendt og anbefalet Ingerds plan overfor paven. Men formentlig har Klara selv gjort det samme. Grunden til, at paven netop da var i Assisi, var nemlig, at han ville være til stede ved Klaras dødsleje, hvor han også endeligt godkendte hendes egen ordensregel. I denne sammenhæng er det også værd at bemærke, at en af de ærkebiskopper, der to år senere i 1255 fik tilsendt et eksemplar af brevet om Klaras helgenkåring, netop var Jakob Erlandsen, der da var blevet ærkebiskop af Lund. (Begge tekster findes udgivet på dansk i ”Danmarks Riges breve”) I de følgende år fortsatte Jakob Erlandsen trods sine egne vanskeligheder under kirkekampen med trofast at støtte både franciskanerne og klarisserklostret i Roskilde.

Både for nutidens franciskansk interesserede mennesker og for en rigtig forståelse af middelalderens historie er de nye udgaver af Frans og Klaras egne skrifter af stor betydning.

”Franciskus av Assisi. Skrifter”. Inledning, översättning och förklaringer av Henrik Roelvink”. Veritas Förlag, Stockholm 2011, 307 sider.

”Klara av Assisi. Skrifter och dokument”. Inledning, översättning och förklaringar av Henrik Roelvink. Veritas Förlag, Stockholm 2012, 282 sider.

Roskilde d. 16. august 2012. Jørgen Nybo Rasmussen